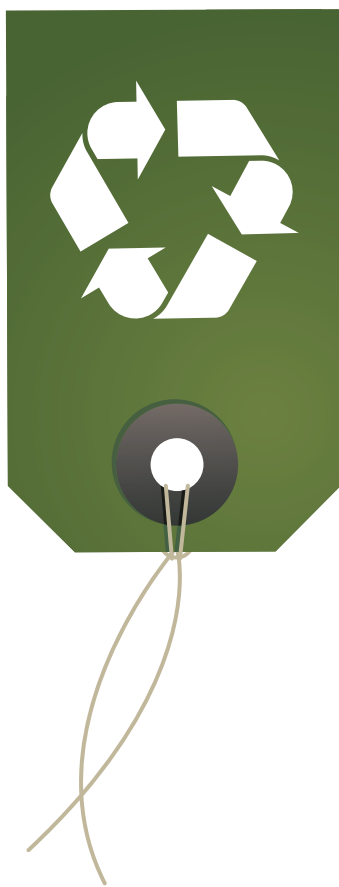
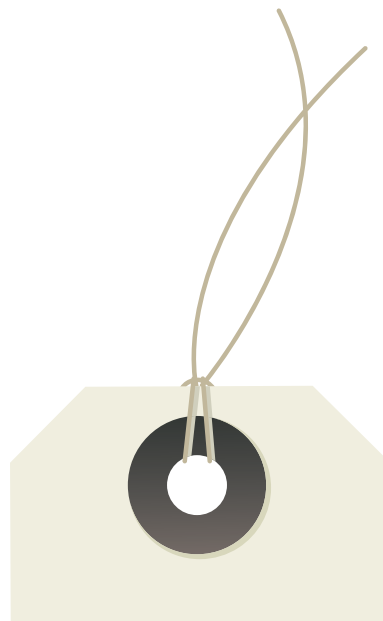

Žaliųjų pirkimų gairės

PREKIŲ IR PASLAUGŲ KRITERIJAI

AUTORIAI

Goda Kuliešytė
Kęstutis Navickas

EKSPERTAI

Vidmantas Adomonis
Audronė Alijosiutė
Rimantas Gineitis
Marytė Kuodytė
Saulius Vytas Pikšrys
Linas Vainius

REDAKTORIUS

Antanas Lėckas

Turinys

Įvadas | 5

Žaliųjų pirkimų tikslas | 5

- Žalieji pirkimai ES ir Lietuvoje | 6

Žaliųjų pirkimų teisinės ir politinės prielaidos | 8

Ekologiniai ženklai | 10

- Ekologinio ženklinimo teisinis pagrindas | 10
- Kaip Lietuvos rinkoje ieškoti prekių ar paslaugų su ekologiniais ženklais? | 11
- Teisinės rekomendacijos, kaip taikyti ekologinius ženklus ir jų pagrindines specifikacijas pirkimų procedūroje | 12
- Ekologinių ženklų kategorijos | 12
- Kai kurie Europos ir nacionaliniai ekologiniai ženklai | 14

Produktų ir paslaugų atrankos kriterijai | 15

- Popierius ir kitos raštinės prekės | 16
- Kitos raštinės prekės | 17
- Spausdinimo ir su tuo susijusios paslaugos | 18
- Įstaigos įranga | 19
- Rašalas ir dažomieji milteliai | 20
- Informacinių technologijų priemonės | 21
- Valymo priemonės ir paslaugos | 22
- Apšvietimo įranga ir elektros lemputės | 23
- Renginių organizavimo paslaugos | 25
- Baldai, medienos gaminiai | 26
- Viešbučių ir restoranų paslaugos | 27

Atliekų mažinimo priemonės | 28

- Kelios galimybės atliekų kiekiams mažinti | 28

Žodynėlis | 30

Išvadas

Šios gairės yra parengtos įgyvendinant Lietuvos Respublikos remiamą ir iš dalies Europos Sąjungos finansuojamą projektą „Žaliųjų“ pirkimų, atliekų vengimo bei rūšiavimo suvokimas ir skatinimas viešajame ir verslo sektoriuose“. Gairės yra skirtos valstybės, savivaldybių ir jų įmonių bei privačiojo sektoriaus biurų administratoriams ar už pirkimus atsakingiems darbuotojams.

Gairėse pateikti paaiškinimai apie produkto ar paslaugos daromą poveikį aplinkai nuo jo gamybos iki vartojimo atlieka. Leidinyje pateikiamos nuorodos į prekių ir paslaugų aplinkos apsaugos kriterijus, kurie gali būti naudojami kaip gairės, renkantis aplinkai palankesnes prekes ir paslaugas, taip pat rengiant viešųjų pirkimų technines specifikacijas ir pasiūlymų vertinimo kriterijus. Vertinant atitiktį kai kuriems pateiktiems kriterijams, reikia daug specifinių žinių, todėl rekomenduojama iš pradžių taikyti paprastus kriterijus, įtraukiant vis sudėtingesnius, ir taip mokytis tiekėjus atkreipti dėmesį į jų siūlomo produkto ar paslaugos daromą poveikį aplinkai. Kita vertus, pirkėjui ne visada reikia pačiam vertinti ar gaminyje ir paslauga atitinka nustatytus kriterijus, užtenka iš paslaugos ar prekės tiekėjo pareikalauti atitikties sertifikatų.

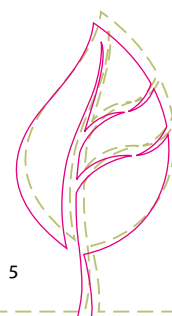
Tikimės, kad šis leidinys pasitarnaus renkantis „žalesnius“ produktus ir paslaugas, o tai prisidės prie geresnės gyvenimo kokybės.

Žaliųjų pirkimų tikslas

Šiandien žiniasklaida mirga pranešimais apie blogėjančią aplinkos būklę – neracionalus gamtos išteklių naudojimas, pramonės įmonių keliama tarša. Dėl **žmogaus veiklos kyla šios aplinkos problemos**: klimato kaita ir jos poveikis ekosistemoms, pavojingų medžiagų poveikis žmogaus sveikatai ir kitiems gyviems organizmams. Nors tobulėjančios technologijos ir sistemingas investavimas į aplinkos būklės gerinimą jau davė teigiamų rezultatų, tačiau pamatinės aplinkos problemos išlieka – tai gamtos išteklių mažėjimas, didėjantys atliekų kiekiai, prastėjanti aplinkos kokybė. Kita vertus, norint pasiekti esminių pokyčių gerinant aplinkos kokybę, reikia visuminio požiūrio vienijant visas žmogaus veiklos sritis. Šiuo principu paremta darnaus vystymosi idėja (Programa „Darbotvarkė 21“ (**Agenda'21**)) – „plėtos, tenkinančios nūdienos poreikius, bet nekeliančios grėsmės ateities kartų gebėjimui tenkinti jų poreikius“ – suformavo labiau integruotą plėtos politiką. „Darbotvarkė 21“ siekia, kad valdžia palaikytų dialogą su savo piliečiais, vietos organizacijomis ir įmonėmis dėl aplinkos apsaugos, ekonominės ir socialinės pusiausvyros.

Valstybės institucijų viešieji pirkimai yra kasdienybė. Ilgokai jie buvo vykdomi

Ciuricho miesto
viešosioms institucijoms
pradėjus naudoti
perdirbtą popierių,
kasmet sumažėjo ne
tik išlaidos popieriui
(125.000 eurų), bet ir
neigiamas poveikis
aplinkai – 41,5 t mažiau
į aplinką išleista CO₂
ir 2 950 m³ – nuotekų,
sutaupyta 1,56 GWh
energijos, atliekų
sumažėjo 44,2 t.

Vienos miesto rotušėje
įprastų elektros
lempučių pakeitimas
labiau energiją
tausojančiomis kasmet
leidžia sutaupyti
šiek tiek daugiau nei
100.000 eurų.

atsižvelgiant tik į du esminius kriterijus – pasiūlymo ekonominį naudingumą ir atitikimą techninei specifikacijai. Paslaugos ar gaminio poveikis aplinkai nebuvo pasveriamas, tačiau ilgai imta suvokti, kad ekonomiškai naudingiausias sprendimas yra grindžiamas ir gaminio ilgaamžiškumu, jo ar paslaugos daromu poveikiu aplinkai. Vertinant visą gaminio būvio ciklą, maža pradinė produkto kaina nebūtinai yra ekonomiškai naudingiausia, nes gali pasirodyti, kad jam pagaminti buvo naudojamos žaliavos, kurios išgautos iš vertingų gamtos teritorijų, gaminio tarnavimo laikas yra trumpesnis nei kitų to tipo produktų, gaminiui virtus atlieka, jo sutvarkymas kainuos brangiau.

Žaliasis pirkimas – toks viešasis pirkimas, kai perkančioji organizacija įtraukia vieną ar kelis aplinkosaugos kriterijus į viešojo pirkimo sąlygas, pasirinkdama prekes, paslaugas ir darbus (toliau vadinama – produktas) ne tik pagal jų kainą ir kokybę, bet ir daromą mažesnę poveikį aplinkai vienoje, keliose ar visose produkto būvio fazėse, taip skatindama kurti kuo daugiau aplinkai palankių produktų¹.

Atlikus žaliąjį pirkimą, įsigyjamas produktas, kuris, palyginti su kitu tą pačią funkciją atliekančiu produktu, **pasižymi tuo, kad:**

- jam pagaminti, paslaugai teikti ar darbams atlikti sunaudojama mažiau gamtos išteklių ir mažiau teršiama aplinka;
- jam pagaminti ir naudoti, paslaugai teikti ar darbams atlikti suvartojama mažiau energijos, naudojami atsinaujinantys, ekologiški energijos ištekliai;
- jis turi mažiau ar visiškai neturi pavojingų, toksinių ir aplinkos apsaugos požiūriu kenksmingų medžiagų;
- jis tvirtas, ilgaamžis, funkcionalus, neteršia aplinkos ir nepavojingas sveikatai;
- jis tinkamas naudoti daug kartų;
- virtęs atlieka, jis tinkamas perdirbti ar antriniam naudojimui.²

Žalieji pirkimai apima, pavyzdžiui, tokius produktus kaip efektyviai energiją naudojančius kompiuterius ir kitą biuro įrangą, energiją tausojančius pastatus, iš aplinkosaugos atžvilgiu darnios medienos pagamintus biuro baldus, perdirbtą popierių, aplinkai mažiau kenksmingus automobilius, įskaitant ir viešąjį transportą, ekologišką maistą, iš atsinaujinančių energijos šaltinių gaunamos elektros energijos naudojimą, oro kondicionavimo sistemas, atitinkančias išradingus aplinkosaugos sprendimus, ir pan.³

ŽALIEJI PIRKIMAI ES IR LIETUVOJE

Šiuo metu 7 ES šalys laikomos labiausiai pažengusiomis pagal viešųjų pirkimų metu taikomus aplinkos apsaugos kriterijus. Tai Austrija, Danija, Jungtinė Karalystė, Nyderlandai, Vokietija, Suomija ir Švedija. Šiose šalyse „žalesni“ viešieji pirkimai ir žinios apie juos sudaro ženkliai didesnę dalį nei kitose 20 ES šalių. Lietuvoje perkančiųjų

¹ Lietuvos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimas „Dėl nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ (VŽ, 2007, Nr. 90-3573)

² Lietuvos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimas „Dėl nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ (VŽ, 2007, Nr. 90-3573)

³ „Perkant žaliai“ – e aplinkai naudingų viešųjų pirkimų vadovas, Europos Komisija, 2005, http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/buying_green_handbook_lt.pdf

organizacijų pirkimų suma siekia 6-7 milijardus litų (apie 10-11% BVP). Prognozuojama, kad Lietuvoje viešųjų pirkimų apimtys artimiausiais metais didės. Šiuo metu Lietuvoje tik 5 procentams viešųjų pirkimų taikomi aplinkosaugos kriterijai.

Viešųjų institucijų žaliųjų pirkimų idėja iškilo todėl, kad jos tradiciškai ne tik reguliuoja ekonominius procesus, tačiau ir pačios aktyviai dalyvauja rinkoje kaip vartotojos. **Viešosios institucijos**, 2005 m. tam išleidusios apie 1500 mlrd. eurų, **yra pagrindinės vartotojos Europoje**. Tai sudaro 16 proc. ES bendrojo vidaus produkto (ši suma prilygsta pusei Vokietijos BVP)¹. Viešosios institucijos išnaudamos savo perkamąją galią prekėms ir paslaugoms įsigyti, tarp jų ir nekenksmingų aplinkai, galėtų **svariai prisidėti prie darnaus vystymosi**.

Dėl didelės viešųjų institucijų pirkimų apimtys žalieji pirkimai ypač skatinami šioje sferoje. Tačiau viliamasi, kad žalieji pirkimai neapsiribos tik viešuoju sektoriumi, bet taip pat sėkmingai prisidės ir privačiame.

Žaliaisiais pirkimais taip pat siekiama rodyti pavyzdį ir daryti poveikį rinkai. Remdamos žaliuosius pirkimus, viešosios institucijos gali **paskatinti pramonę plėtoti žaliąsias technologijas**. Tam tikrų gaminių, darbų ir paslaugų srityse ši įtaka gali būti ypač reikšminga, kadangi viešosios perkančiosios institucijos veikia didelę rinkos dalį (kompiuterių, energiją tausojančių pastatų, viešojo transporto ir t.t.). Pagaliau, jei kalbame apie paslaugos ar prekės būvio ciklo išlaidas, žalieji pirkimai suteikia galimybę kartu ir sutaupyti pinigų, ir saugoti aplinką. Pirkdami išmintingai, galite sutaupyti medžiagų ir energijos, sumažinti atliekų kiekį ir taršą, taip pat paskatinti darnaus elgesio modelius².

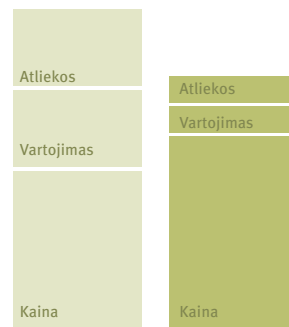
Dažna problema, stabdanti žaliųjų pirkimų plėtrą, yra aukštesnė „žalesnių“ prekių kaina. Išties kartais „žalesnė“ prekė kainuoja brangiau, tačiau pirkimo kaina sudaro tik dalį bendro pirkimo, valdymo ir šalinimo išlaidų. Neretai „žalesnės“ prekės valdymo ir šalinimo išlaidos yra mažesnės. Todėl, atsižvelgus į visas būvio ciklo išlaidas, „žalesnė“ prekė dažniausiai pasirodo esanti pigesnė.

Viešųjų pirkimų konkurse Aplinkos apsaugos agentūra pasirinko du „Honda Civic Hybrid“ automobilius. Konkurso sąlygose buvo numatyta, kad automobiliai turi būti hibridiniai, varomi ir benzinu, ir elektra. Aplinkos ministras A. Kundrotas šia proga pasakė: „Aplinkos apsaugos agentūra atsakinga už aplinkos švarą, tad tegul ir rodo pavyzdį, kokiais automobiliais derėtų važinėti“.

Automobilių pardavėjai pripažįsta, kad hibridinius modelius renkasi tik drąsūs žmonės, mat automobiliai su hibridiniais varikliais kainuoja maždaug trečdaliu brangiau nei su įprastais varikliais.

Tačiau tuos, kurie ryžosi investuoti į ekologiškas transporto priemones, dabar džiugina automobilio techniniai duomenys ir malonumo pojūtis, kad mažiau teršiama gamta. Be to, Estijoje, pvz., valdžia suteikia lengvatų hibridinių automobilių savininkams – miesto centre nereikia mokėti už automobilių stovėjimą. Šioje šalyje hibridinių mašinų šįmet parduota kone trigubai daugiau nei Lietuvoje.

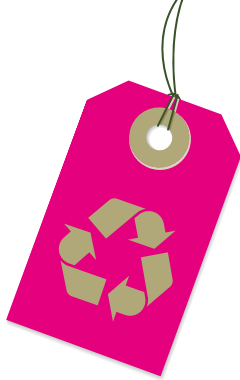
Prekių vartojimo ir jų būvio ciklo įtaka bendrosioms sąnaudoms

1 "Perkant žaliai" – aplinkai naudingų viešųjų pirkimų vadovas, Europos Komisija, 2005, http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/buying_green_handbook_lt.pdf

2 "Perkant žaliai" – aplinkai naudingų viešųjų pirkimų vadovas, Europos Komisija, 2005, http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/buying_green_handbook_lt.pdf

Žaliųjų pirkimų teisinės ir politinės prielaidos

Nors pagal Viešųjų pirkimų įstatymą privalu rinktis pigiausią ar ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, tačiau tai nereiškia, kad ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas visada bus pats pigiausias. Atitikimas aplinkos apsaugos kriterijams, pagal galimybes įvertinus visą prekės ar paslaugos būvio ciklą, galėtų išplėsti pasiūlymo vertinimo pagal ekonominį naudingumą galimybes.

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 25 str. apibrėžiant technines specifikacijas numato, kad nepažeidžiant privalomų nacionalinių techninių reikalavimų tiek, kiek jie neprieštaruoja Bendrijos teisei, į techninę specifikaciją gali būti įtraukti ir aplinkos apsaugos reikalavimai. Šie reikalavimai turi būti tikslūs, kad tiekėjai galėtų parengti tinkamus pasiūlymus, o perkančioji organizacija pagal juos įsigyti tinkamą produktą.

Aplinkosauginių kriterijų taikymą žaliuosiuose pirkimuose tiksliau apibrėžia Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimas „**Dėl nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos patvirtinimo**“ (VŽ, 2007, Nr. 90-3573). Šios **Programos tikslas** – skatinti žaliuosius pirkimus ir pasiekti, kad per viešuosius pirkimus įsigytos prekės, paslaugos ar darbai būtų kuo palankesni aplinkai.

Nutarimas įpareigoja Vyriausybės įstaigas ir kitas Lietuvos Respublikos Vyriausybei atskaitingas valstybės institucijas ir įstaigas: Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliariją, ministerijas, įstaigas prie ministerijų ir kitas ministerijoms pavaldžias valstybės institucijas ir įstaigas, atliekant prekių, paslaugų ir darbų viešuosius pirkimus, taikyti aplinkosaugos kriterijus ne mažiau kaip 10 procentų visų viešųjų pirkimų 2008 metais, ne mažiau kaip 15 procentų – 2009 metais, ne mažiau kaip 20 procentų – 2010 metais ir ne mažiau kaip 25 procentams – 2011 metais, išskyrus tuos atvejus, kai rinkoje nėra prekių, neteikiamos paslaugos ar neatliekami darbai, atitinkantys žaliams pirkimams nustatytus aplinkosaugos kriterijus.

Tikimės, kad teisinės priemonės kartu su šiuo leidiniu palengvins valstybinėms institucijoms sėkmingai įdiegti žaliųjų pirkimų politiką vietos ir šalies mastu. Be to, viliamės, kad šiuo pavyzdžiu taip pat paseks savivaldybės ir privačios įmonės.

Nuo 1997 m., kai darnaus vystymosi sąvoka buvo įtraukta į Amsterdamo Sutartį, pripažįstama, kad tai esminis visa apimantis ES tikslas. 2000 m. **Lisabonoje** ES vadovai iškėlė tikslą: iki 2010 m. padaryti ES „konkurencingiausią ir dinamiškiausią žinių ekonomiką pasaulyje, galinčią užtikrinti darnų ekonomikos augimą, daugiau ir geresnių darbo vietų bei didesnę socialinę sanglaudą“. Kai 2001 m. Geteborge Europos Vadovų Taryba priėmė **ES darnaus vystymosi strategiją**,

Lisabonos strategiją papildė trečiasis – aplinkos – aspektas. Ši strategija tapo pokyčių pradžia. Ja siekiama skatinti ekonomikos augimą ir socialinę sanglaudą, drauge deramai atsižvelgti į aplinkos apsaugą.

2002 m. Taryba ir Europos Parlamentas priėmė **šeštąją aplinkos apsaugos veiksmų programą „Mūsų ateitis – mūsų pasirinkimas“**, nustatančią ES aplinkos apsaugos kryptis ateinantiems dešimčiai metų ir nurodančią keturias prioritetines sritis, kuriose reikia skubiai imtis priemonių: klimato kaita, gamta ir biologinė įvairovė, išteklių valdymas ir aplinka bei sveikata. **Šeštoji aplinkos apsaugos veiksmų programa paveikė** dar kelių aplinkosaugos dokumentų, susijusių su žaliaisiais pirkimais, atsiradimą:

„Integruota produktų politika“ remiasi įvairiais veiksmais, kuriais siekiama nuolat gerinti produktų sąveiką su aplinka per visą produkto būvio ciklą. Šis dokumentas pagrįstas globaliniu aplinkosauginiu požiūriu į gaminį. Taip pat skatinama „žalesnių“ pirkimų iniciatyva:

- nustatytas žaliųjų pirkimų plėtros mastas;
- ES narės skatinamos iki 2006 m. pabaigos parengti ir paviešinti veiksmų planus žaliesiems pirkimams skatinti;
- šalys įpareigosios parengti viešosioms institucijoms praktinį vadovą, interneto puslapį apie žaliuosius pirkimus, produktų grupių duomenų bazę.

Aplinkosauginių technologijų veiksmų planas: „Viešieji pirkimai ES sudaro 16% BVP. 2004 m. Lietuvoje perkančiųjų organizacijų vykdytų pirkimų suma siekė 6–7 milijardus litų (apie 10–11 % BVP), todėl viešieji pirkimai gali būti naudojami kaip galingas ekonominis skatinimo instrumentas siekiant platesnio aplinkosauginių technologijų vartojimo. Šiuo metu viešieji žalieji pirkimai Lietuvoje sudaro labai nedidelę dalį ir nesiekia 5% bendro viešųjų pirkimų kiekio“¹.

2002 m. pasaulio viršūnių susitikime Johannesburge, įvertinus pastarojo dešimtmečio darnaus vystymosi pažangą, numatytos naujos veiksmų gairės, skatinančios visų lygių valdžios institucijas „priimti sprendimus atsižvelgiant į darnaus vystymosi aspektus“ ir „remti viešųjų pirkimų strategijas, skatinančias plėtrą ir aplinkai nekenksmingų prekių bei paslaugų sklaidą“.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO – angl. OECD) ir valstybės narės 2002 m. sutarė dėl Tarybos rekomendacijos „Viešųjų pirkimų aplinkosaugos veiksmingumui gerinti“.

2001 m. liepos 4 d. **aiškinamajame dokumente** Europos Komisija nurodė Bendrijos teisės teikiamas galimybes integruoti aplinkos apsaugos reikmes į viešųjų pirkimų procedūras. Šias galimybes paaiškino Teisingumo Teismas.

2004 m. kovo 31 d. priimtos **viešųjų pirkimų direktyvos** įtvirtina ir papildo teisinį kontekstą. Šių direktyvų nuostatos nurodo konkrečias galimybes įtraukti

Šiuo metu viešieji žalieji pirkimai Lietuvoje sudaro labai nedidelę dalį ir nesiekia 5% bendro viešųjų pirkimų kiekio.

¹ „Dėl aplinkosauginių technologijų veiksmų plano įgyvendinimo Lietuvoje gairių patvirtinimo“ (VŽ, 2007, Nr.63-2428)

Ekologinis ženklas – tai orientyras vartotojui, kad pirkdamas gaminį, paženklinatą ekologiniu ženklu, drauge su jo gamintoju prisideda prie aplinkos kokybės gerinimo.²

ES „Gėlės“ ženklo kriterijus galite rasti: www.ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm, kairėje puslapio pusėje pasirinkę rubriką „Product groups“.

„Mėlynojo Angelo“ ekologinis ženklas

aplinkos apsaugos reikmes į technines specifikacijas, į atrankos ir sutarčių sudarymo kriterijus bei sutarties vykdymo sąlygas.

Nors šios direktyvos taikomos tik viešųjų pirkimų sutartims, kurių numatoma vertė viršija tam tikras nustatytas ribines vertes (kaip minima direktyvose), Teisingumo Teismas nusprendė, kad EB Sutarties principai – vienodo vertinimo ir skaidrumo, laisvo prekių judėjimo, steigimosi laisvės ir laisvės teikti paslaugas – taip pat taikomi ir ribinių verčių nesiekiančioms sutartims.

Stambios tarptautinės organizacijos remia ir pačios vykdo žaliuosius pirkimus:

- Be to, kad **Jungtinių Tautų Organizacijos** (JTO) programa „Darbotvarkė 21“ (Agenda'21) skatina darnų vystymąsi, ši organizacija ir pati prie jo prisideda – JTO ir jos asocijuotos agentūros yra stambus tarptautinis įvairių prekių ir paslaugų pirkėjas, kurio metinė apyvarta siekia 30 milijardų JAV dolerių per metus. Dėl to JTO sukūrė darbo grupę, atsakingą už aplinką labiau tausojančius viešuosius pirkimus¹.
- Žaliųjų pirkimų plėtrą remia ir **Pasaulio Prekybos Organizacija** (angl. – WTO), **Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija** (angl. – OECD).
- **Marakešo grupė** (Marrakech task force (MTF)) yra savanoriška grupė, vienijanti šalis, organizacijas ir ekspertus bei skatinanti „žalesnius“ pirkimus ir kurianti priemones šiam tikslui pasiekti ne tik išsivysčiusiose, bet ir besivystančiose šalyse.

Ekologiniai ženklai

Gaminant produktus susidaro įvairios atliekos bei teršalai, patenkantys į orą, vandenį ir dirvožemį, taip pat naudojami gamtos ištekliai. Siekiant sumažinti gaminių poveikį aplinkai, imta diegti ekologinio ženklo suteikimo gaminiui sistemą. Pirmoji 1977 m. ekologinių ženklų sistemą pradėjo taikyti Vokietijos Federacinė Respublika. Gaminiui ženklinti buvo sukurtas „Mėlynojo Angelo“ ekologinis ženklas, kuris buvo suteikiamas gaminiams, darantiems mažesnį poveikį aplinkai, negu kiti tos pačios paskirties gaminiai. Ekologinis ženklas „Mėlynasis Angelas“ – tai logotipas ir aplinkosauginių kriterijų atitikimo įrodymas.

EKOLOGINIO ŽENKLINIMO TEISINIS PAGRINDAS

1992 m. Europos Komisija paskelbė EEB Reglamentą Nr. 880/92 dėl Bendrijos ekologinio ženklo suteikimo tvarkos. Šiame Reglamente buvo nurodyta, kad

¹ CARPE guide for responsible procurement (http://www.european-fair-trade-association.org/FairProcurement/Brochures/CARPE_guide_to_responsible_procurement_secondedition.pdf)

² http://aaa.am.lt/VI/article.php3?article_id=1472

tikslinga projektuoti, gaminti, prekiauti ir vartoti gaminius, kurie pasižymi sumažintu poveikiu aplinkai per visą jų gyvavimo ciklą, o vartotojams pateikti išsamesnę informaciją apie gaminių poveikį aplinkai. Reglamentas netaikomas maisto produktams, gėrimams ir vaistams. Tiesa, produktais, pažymėtais šiuo ženklu, vartotojai nepasitikėjo, todėl ekologinio ženklo suteikimo sistema buvo pakeista. 2000 m. Europos Parlamentas ir ES Taryba paskelbė Reglamentą Nr.1980/2000 dėl Bendrijos ekologinio ženklo suteikimo peržiūrėtos ir pataisytos tvarkos. Šiame Reglamente nurodoma, kad Bendrijos ekologinis ženklas bus suteikiamas produktams (gaminiais ir paslaugoms), kurie pasižymės sumažintu kenksmingu poveikiu aplinkai, palyginus su kitais tos pačios grupės produktais, užtikrins efektyvų gamtos išteklių panaudojimą, o gyventojams apie šiuos produktus bus suteikiama tiksli ir mokliškai pagrįsta informacija.

ES ekologinis ženklas suteikiamas vadovaujantis produktų grupei sukurtais ekologinių kriterijų reikalavimais. ES ekologinio ženklo suteikimui yra sukurti ekologiniai kriterijai daugiau nei **20 gaminių grupių ir vienai** – turistų apgyvendinimo viešbučiuose – **paslaugai**. Gaminių grupės, kurioms suteikiamas ženklas, parenkamos atsižvelgus į jų pardavimo ES rinkoje mastą ir poveikio aplinkai mažinimo galimybes.

Jau yra sukurta daug įvairių ekologinių ženklų, siekiant standartizuotai perteikti informaciją apie teigiamus gaminio ar paslaugos aplinkosauginius bruožus.

ES valstybėse narėse ženklo suteikimą administruoja paskirtos kompetentingos institucijos. Valstybės narės užtikrina šių institucijų nepriklausomybę ir nešališkumą. Institucijų darbo tvarkos taisyklės užtikrina aktyvų visų suinteresuotųjų šalių – pramoninkų, paslaugų teikėjų, amatininkų ir jiems atstovaujančių organizacijų, profsąjungų, prekybininkų, importuotojų, aplinkos apsaugos darbuotojų ir vartotojų organizacijų atstovų – dalyvavimą ir reikiamą skaidrumo lygį.

Ekologinių ženklų suteikimo kriterijai pagrįsti ne koku nors vienu parametru, o plačiais nuodugniais gaminio arba paslaugos poveikio aplinkai tyrimais, įvairiais moksliniais duomenimis, apimančiais visą raidos ciklą. Tai suteikia naudingos informacijos apie visas su gaminiu susijusias sąnaudas: žaliavų išgavimo, gamybos, platinimo, vartojimo ir sunaikinimo.¹

KAIP LIETUVOS RINKOJE IEŠKOTI PREKIŲ AR PASLAUGŲ SU EKOLOGINIAIS ŽENKLAIS?

Aplinkos ministerija yra atsakinga už interneto žaliųjų pirkimų svetainės sukūrimą. Joje taip pat bus galima rasti informacijos apie aplinkai palankius produktus, aplinkosaugos kriterijus, kitą perkančiosioms organizacijoms, atliekančioms žaliuosius pirkimus, naudingą informaciją.

Ekologinis ženklas negali būti prekių ar paslaugų kriterijumi viešųjų pirkimų techninėse specifikacijose. Tačiau žinotina, kokie yra ekologinių ženklų suteikimo kriterijai. Būtent juos rekomenduotina įtraukti į technines specifikacijas.

ES „Gėlės“ ženklo duomenų bazė – <http://www.eco-label.com/lithuanian/>

¹ www.ec.europa.eu/environment/gpp/eu_policy_framework_en.htm

1993 m. JAV federalinė vyriausybė nusprendė pirkti tik „Energy Star“ ženkla atitinkančią IT įrangą. Federalinė vyriausybė – didžiausia pavienė kompiuterių pirkėja pasaulyje; laikoma, kad šis sprendimas ženkliai prisidėjo prie to, kad didžioji dalis IT įrangos rinkos dalyvių pamažu perėjo prie „Energy Star“ standartų.

Šiuo metu galima patikrinti, kokias prekes ar paslaugas su **ES „Gėlės“ ženklu** – vienu populiariausių ženklų – galima įsigyti Lietuvoje. Šią informaciją galima rasti ES duomenų bazėje – www.eco-label.com/lithuanian.

TEISINĖS REKOMENDACIJOS, KAIP TAIKYTI EKOLOGINIUS ŽENKLUS IR JŲ PAGRINDINES SPECIFIKACIJAS PIRKIMŲ PROCEDŪROJE¹

Viešųjų pirkimų direktyvos 2004/17/EB ir 2004/18/EB aiškiai leidžia taikyti pagrindines ekologinių ženklų specifikacijas apibrėžiant į vykdymą nukreiptus arba funkcinius aplinkosauginius reikalavimus su sąlyga, jeigu:

- specifikacijos tinka sutartyje numatytų prekių ar paslaugų charakteristikoms apibrėžti;
- ženklo reikalavimai pagrįsti moksline informacija;
- priimant ekologinį ženkla dalyvavo visos suinteresuotosios šalys, pvz.: valdžios institucijos, vartotojai, gamintojai, platintojai ir aplinkosaugos organizacijos;
- specifikacijos buvo prieinamos visoms suinteresuotosioms šalims.

Laikoma, kad ekologiniu ženklu pažymėti gaminiai ir paslaugos atitinka technines specifikacijas. Tačiau neleidžiama reikalauti, kad bendrovės turėtų konkretų ekologinį ženkla ar (visiškai) atitiktų konkretaus ekologinio ženklo reikalavimus. Bet kokiomis aplinkybėmis privaloma taip pat atsižvelgti ir į visus kitus tinkamus įrodymus, pvz., kompetentingos įstaigos atliktą patikrinimą ar gamintojo techninius dokumentus.

EKOLOGINIŲ ŽENKLŲ KATEGORIJOS

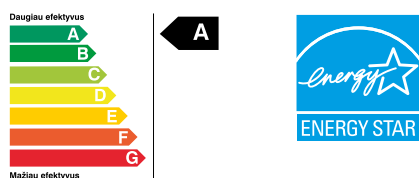
Viešieji daugelio kriterijų ekologiniai ženkla (I tipas: ISO 14024) – tai dažniausiai pasitaikančio tipo ekologiniai ženkla ir dažniausiai naudojami atliekant žaliuosius pirkimus. Jie pagrįsti tam tikrais tinkamumo ar netinkamumo kriterijais, sudarančiais atitinkamo ženklo standartą. Kiekvienai sistemai priklausančių gaminių ar paslaugų grupei nustatyti – skirtingi kriterijų rinkiniai. Paprastai šie kriterijai apibrėžia privalomą gaminio aplinkosaugos veiksmingumą, taip pat pagal juos gali būti nustatomi gaminio tinkamumą naudoti užtikrinantys standartai.

Viešieji vienam požymiui skirti ženkla – tai ženkla, susiję su vienu konkrečiu aplinkosaugos aspektu, pavyzdžiui, energijos vartojimo ar išmetamųjų teršalų normomis. Yra du tipai vienam požymiui skirtų ženklų:

- Pirmasis tipas pagrįstas vienu ar daugiau atitikimo ar neatitikimo kriterijų, susijusių su konkrečiu požymiu, pavyzdžiui, energijos vartojimo efektyvumu. Jei gaminys atitinka nustatytus kriterijus, jis gali būti pažymėtas atitinkamu ženklu. Šio tipo ženkla – tai, pavyzdžiui,

ES ekologinis ženklas arba biuro įrangos ženklas „Energy Star“.

- Antrojo tipo ženklų paskirtis – gaminių ar paslaugų vertinimas pagal jų aplinkosaugos veiksmingumą konkrečiu klausimu.

Šio antrojo tipo pavyzdys – ES „Energy“ ženklas, pagal kurį buitinės prekės vertinamos remiantis jų energijos vartojimo efektyvumu, suteikiant raidę A efektyviausiam ir G pačiam neefektyviausiam prietaisui. „Energy“ ženklą biure galima pamatyti ant kompiuterių vaizduoklių, fakso ir kopijavimo aparatų ir kt.

Vienam požymiui ženklinėti skirti ženklai gali būti labai naudingi, jei taikote laipsnišką metodą siekdami „žalesnių“ pirkimų, kadangi jie suteikia galimybių laipsniškai tobulėti. Energijos vartojimo efektyvumo standartų taikymas būtų puikus pirmasis žingsnis, siekiant platesnės žaliųjų pirkimų programos. Įvairūs vertinimai leidžia lengvai apsispręsti dėl veiksmų masto.

Privatūs ženklai¹. Be pagrindinių viešųjų, yra ir privačių, ženklų – tai NVO, pramonės grupių ar įvairių suinteresuotųjų šalių grupių ženklai. Šiems ženkams priklauso miškininkystės sertifikavimo sistemų ženklai, kaip antai Miškų valdymo tarybos (angl. FSC) arba bendro europinio miškų sertifikavimo (angl. PEFC) sistemos ženklai; taip pat ekologiniai ženklai, kaip antai Tarptautinės ekologinio žemės ūkio federacijos (angl. IFOAM) sistemos arba daugelio kriterijų ženklai, pvz., Švedijos ženklas „Bra miljoval“.

Rinkitės **FSC** ženklų pažymėtus **baldus** arba baldus, pagamintus iš **PEFC** ženklų pažymėtos medienos. Jie gaminami iš medienos, išaugintos tinkamai tvarkomuose miškuose (laikantis teisinių reikalavimų, saugant biologinę įvairovę, natūralius miškus, nealinant dirvos, plynai neiškertant miško, jį atsodinant ir kt.).

Apskaičiuota,
kad federalinei
administracijai nuo
1995 m perėjus prie
„Energy Star“ buvo
sutaupyta 200 milijardų
kWh. elektros energijos,
tai atitinka 22 milijonus
tonų CO₂.

Pirkite **CRI, GUT** ženklų paženklintą kiliminę dangą. Ji neišsiskirs formaldehido, LOJ, stireno, fenilciklohekseno ir kt. pavojingų medžiagų.

Jeigu perkate **minkštus baldus**, rinkitės poliuretaninį kamšalą, kuris paženklintas **CentiPUR** ženklų, nes jame nėra pavojingų medžiagų.

KAI KURIE EUROPOS IR NACIONALINIAI EKOLOGINIAI ŽENKLAI¹

„Gėlė“
(Europos Sąjungos)

„Mėlynasis angelas“
(Vokietijos)

„Vandens lėlija“
(Lietuvos)

„Energijos žvaigždė“
(JAV)

„Gulbė“
(Šiaurės šalių)

„Taupyk energiją“
(Didžiosios Britanijos)

Didžioji Britanija, Portugalija, Graikija nėra sukūrusios savo aplinkosauginių gaminių ženklų sistemos ir naudojasi tik Europos Sąjungos ekologiniu ženklu. ES ekologinis ženklas – „**ES gėlė**“ – gali būti suteiktas produktams bei paslaugoms, išskyrus farmacinius preparatus, maistą ir gėrimus.

Be ekologinių ženklų, yra ir kitų – pvz., **sąžiningos prekybos** (*angl.* – Fair trade) ženklas. Perkant juo paženklintą produkciją taip pat galima prisidėti prie darnaus vystymosi skatinimo.

¹ Pagal „svorį“ ir kriterijų ekologiškumo laipsnį šie ženklai nėra lygiavertiai.

Šiuo ženklu žymima trečiojo pasaulio šalių produkcija (pvz: kava, arbata, cukrus, prieskoniai, kakava, šokoladas, vaisiai, ryžiai, vanilė). Jo tikslas – išskirti produktus, išaugintus ir pagamintus atsižvelgiant į šių šalių socialines problemas. Todėl visų pirma jis reiškia, kad trečiojo pasaulio šalių gamintojai už šią produkciją gavo teisingą atlygį. Tačiau „Sąžiningos prekybos“ ženklas – tai gerokai daugiau nei vien sąžininga kaina! Tai:

- aplinkos apsauga (nenaudojamos pavojingos cheminės medžiagos, GMO, saugoma ekosistema...);
- tiesioginė prekyba, t.y. vengiant tarpininkų ir drauge kainų kėlimo;
- saugios darbo sąlygos ir teisingas atlygis; neišnaudojamas vaikų darbas;
- bendruomenės plėtra (gautos premijos paskiriamos socialinėms, ekonominėms programoms, mokymams); demokratinė struktūra (plantacijų savininkai ir darbuotojai turi vienodą teisę bendrai priimti svarbius sprendimus).

Produktų ir paslaugų atrankos kriterijai

Europos Sąjungos valstybėse 2005 m. buvo atliktas tyrimas,¹ kurio metu buvo vertinama, kokių grupių prekių daugiausiai perkama, kokioms prekių grupėms taikomi aplinkosauginiai kriterijai. Panašūs tyrimai buvo atlikti ir Lietuvoje: 2006 m. Aplinkos ministerijos užsakymu ir 2007 m. VšĮ „Europos namai“ užsakymu Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centras „Vilmorus“ atliko tyrimą². Abiejų tyrimų rezultatai rodo, kad dažniausiai ir valstybės, ir privačios įstaigos perka šių grupių prekes:

- popierius rašymui, spausdinimui ir kopijavimui bei popieriaus gaminiai;
- spausdinimo paslaugos;
- įstaigos įranga;
- valymo priemonės ir paslaugos;
- spausdintuvų, fakso aparatų, kopijuoklių rašalas ir dažomieji milteliai;
- renginių organizavimo paslaugos;
- restoranų ir viešbučių paslaugos;
- baldai, medienos gaminiai;
- elektros įrenginiai, telekomunikacijos ir informacinių technologijų įrenginiai.

Nors dažniausiai yra perkamos elektros, vandens, dujų tiekimo bei nuotekų ir

Pagal asmeniniams kompiuteriams taikomus ES ekologinio ženklo kriterijus, reikalaujama, kad jų skleidžiamo garso lygis normalaus darbo režimu neviršytų 40 decibelų. Skelbiant konkursą asmeniniams kompiuteriams pirkti, techninėse specifikacijose galima nurodyti didžiausią 40 decibelų skleidžiamo garso lygį, o nustatant pasiūlymo vertinimo kriterijus suteikti papildomą tašką už kiekvieną mažesnę taršos decibelą.

¹ Green Public Procurement in Europe 2005

² Žalieji pirkimai. Vilnius 2007

atliekų šalinimo paslaugos, tačiau renkant šias paslaugas aplinkosauginiai kriterijai šiame leidinyje nėra nagrinėjami, nes tai yra paslaugos, dažniausiai susiję su vienu tiekėju, kurio užsakovas negali pasirinkti.

Papildomai į aprašomų kriterijų sąrašą įtrauktos kitos raštinės prekės, kadangi jos tyrimuose nebuvo išskirtos į atskirą prekių grupę, nors biurai dažniausiai perka būtent šios grupės prekes.

POPIERIUS IR KITOS RAŠTINĖS PREKĖS¹

Aplinkosauginiai kriterijai popieriui yra taikomi siekiant skatinti darnią miškininkystę (*angl. – sustainable forestry*), kai miškai tvarkomi išsaugant biologinę įvairovę ir atsižvelgiant į socialinius vietos bendruomenės poreikius. Paprastai mediena iš tinkamai tvarkomo miško yra sertifikuojama nepriklausomų institucijų ir gamintojas, taip pat ir vartotojas, kad prisidėtų prie darnaus miško auginimo ir tvarkymo, turėtų reikalauti tokių sertifikatų.

Kitas svarbus aplinkosauginis kriterijus renkant popierių ir jo gaminius, tai popieriaus gamybos technologija ir gamyboje naudojamos cheminės medžiagos. Šiuo kriterijumi siekiama, kad gamyboje nebūtų naudojama aplinkai ir žmogaus sveikatai pavojingų medžiagų, mažinami teršalų išmetimai į aplinką, taupomi gamtos ir energijos ištekliai.

Į pirkimo sąlygas rekomenduojame įtraukti šiuos popieriaus aplinkosauginius kriterijus:

- pagamintas iš medienos, kuri tiekta iš FSC ar PEFC sertifikatą turinčių miškų;
- nebalintas arba balintas nenaudojant chloro: gamyboje naudojamos ECF (Elemental Chlorine-Free) arba TCF (Totally Chlorine-Free) technologijos;
- perdirbtas pluoštas sudaro didžiąją popieriaus dalį;
- 100 proc. tinkamas perdirbti ir suyrantis;
- pakuotė pagrįstai pažymėta „Žaliojo taško“ ženklu; arba
- gaminyje yra pažymėtas vienu iš šių ekologinių ženklų: **Europos Sąjungos „Gėlė“, Šiaurės šalių „Gulbė“ ar Vokietijos „Mėlynasis angelas“** ar kitos šalies nepriklausomos atsakingos institucijos patvirtintu ekologiniu ženklu.²

¹ Popieirius rašymui, spausdinimui, kopijavimui, kitos raštinės prekės iš popieriaus ir kartono.

² Pastaba. Šis kriterijus negali būti naudojamas vykdant viešuosius pirkimus.

Rinkitės šiais ženklais pažymėtą popierių:

- Nebalintą arba TCF ir ECF raidėmis pažymėtą popierių.¹
- „Recycled“.
- Popierių iš perdirbto pluošto. Jeigu nėra tiksliai nurodyta, kad perdirbtas pluoštas sudaro 100 proc. gaminio, tai jo kiekis paprastai būna gerokai mažesnis.
- **FSC ženklu** pažymėtą popierių. Jis gaminamas iš žaliavos, gaunamos iš tinkamai tvarkomų miškų.

KITOS RAŠTINĖS PREKĖS

Aplinkosauginiai kriterijai, renkantis raštinės prekes, turi būti įvesti siekiant sumažinti cheminių medžiagų, pavojingų aplinkai ir žmogaus sveikatai, naudojimą; pvz., naudoti rašalą, kurio sudėtyje nėra sunkiųjų metalų, nechlorintą plastiką.

Į pirkimo sąlygas siūlome įtraukti šiuos aplinkosauginius kriterijus:

- gaminys pažymėtas vienu iš ekologinių ženklų: **Europos Sąjungos „Gėlė“, Šiaurės šalių „Gulbė“ ar Vokietijos „Mėlynasis angelas“** arba kitos šalies nepriklausomos atsakingos institucijos patvirtintu ekologiniu ženklu;²

- rašalo dažančioji medžiaga be stibio, arseno, bario, kadmio, gyvsidabrio, seleno, švino ir šešiavalenčio chromo;
- rašalas, grafitas be aromatinių ar halogenintų angliavandenilių;
- žymekliai, kitos rašymo priemonės turi būti daugkartinio pildymo, kad naudotojas pats, be specialios įrangos, galėtų pripildyti rašymo priemonę;
- žymekliai, pagaminti vandens pagrindu;

Rašikliai, pagaminti iš perdirbto popieriaus

¹ ECF (Elemental Chlorine Free) – balinimui naudojami chloro junginiai (pvz., chloro dioksidas), tačiau ne chloro dujos; TCF (Totally Chlorine Free) – balintas deguonimi, vandenilio peroksidu ar kitomis chloro junginių neturinčiomis priemonėmis;

² Pastaba. Šis kriterijus negali būti naudojamas vykstant viešuosius pirkimus.

- plastikinės detalės ar gaminiai, sveriantys daugiau kaip 25 g, pagaminti ne iš chloruotų polimerų;
- plastikinės detalės be priedų, kurie priskiriami šioms rizikos frazėms: R40, R45, R46, R48, R49, R60, R61, R62, R63;
- dokumentų segtuvai, archyvinės dėžės, pagamintos iš perdirbto kartono ar popieriaus.

SPAUDINIMO IR SU TUO SUSIJUSIOS PASLAUGOS

Spaustuvės, kurios gamindamos įvairių rūšių spaudinius taiko aplinkosaugines priemones, plačiaja prasme prisideda prie aplinkos būklės gerinimo, o mažindamos pavojingų cheminių medžiagų naudojimą ir pakeisdamos jas pagamintomis organiniu pagrindu, mažina iškastinių gamtos išteklių naudojimą. Įvedus aplinkosauginius kriterijus, perkant spausdinimo paslaugas, turėtų atsirasti spaustuvių, kurios taikys aplinkosaugines priemones gamybos procesuose, įvairovė.

Į pirkimo sąlygas rekomenduojame įtraukti šiuos aplinkosauginius kriterijus:

- technologiniuose procesuose turi būti apeita be ofsetinių plokščių ryškinimo (pvz., naudojama tiesioginė iš kompiuterio į plokštę technologija (angl. Computer to plate));
- spausdinimui naudojamas augalinių medžiagų pagrindu pagamintas įvairių rūšių lakas ir dažai;¹
- spausdinimo mašinų valymui naudojami lakiųjų organinių junginių neturintys (garų slėgis < 0,01 kPa) arba natūralių organinių medžiagų pagrindu pagaminti valikliai;
- mažiausiai 50 proc. spaudinių ant popieriaus spausdinama naudojantis spausdinimo įrenginiais, kurie turi atsakingų institucijų patvirtintus ekologinius ženklus;

- paslaugos teikėjas turi būti įdiegęs aplinkos apsaugos vadybos sistemą (EMAS, ISO 14001 ar kt.).

ĮSTAIGOS ĮRANGA¹

Biuro įrangos sukeltos aplinkos problemos daugiausia susiję su energijos naudojimu ir įrangos, tapusios netinkama naudoti, sutvarkymu. Įrangos skleidžiamas šiluma, garsas ir išmetimai į aplinkos orą yra daugiau susiję su darbo aplinkos būkle ir darbuotojų sveikatos sauga.

Į pirkimo sąlygas rekomenduojame įtraukti šiuos aplinkosauginius kriterijus:

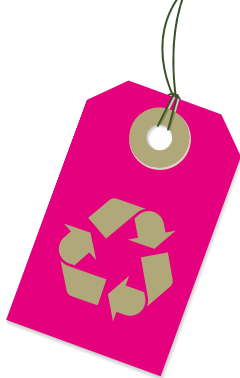
- įrenginys turi būti teisėtai paženklintas „Energy Star“ („Energijos žvaigždės“) ženklu;
- bent viena plastikinė dalis, sverianti daugiau kaip 25 g, turi būti pagaminta iš perdirbto plastiko;
- plastikinės detalės, sveriančios daugiau kaip 10 g, turi būti pagamintos iš skirtingos rūšies plastiko ir lengvai išardomos, o prireikus, perdirbtos;
- įrenginys privalo turėti galimybę naudoti daugkartinio pildymo kasetę;
- plastikinės detalės, sveriančios daugiau kaip 25 g, neturi būti pagamintos iš chloruotų polimerų;
- plastikinės detalės turi būti be priedų, kurie priskiriami šioms rizikos frazėms: R40, R45, R46, R48, R49, R60, R61, R62, R63;
- įrangos elektros elementai privalo neturėti kadmio, gyvsidabrio, švino ar jų komponentų, išskyrus prietaisus, kurių techniškai neįmanoma išvengti, o šios prietaisų neturi viršyti ES direktyvose 91/157/EEC ir 98/101/EEC nurodytų kiekių;
- turi būti sudaryta galimybė 5 metus po įrenginio numatyto eksploatacijos termino pabaigos įsigyti atsargines dalis;
- įrenginiai, kurie gali kopijuoti daugiau kaip 45 kopijas A4 formato lapų per minutę, privalo turėti automatinio dvipusio kopijavimo galimybę;
- gamintojas vartotojui turi pateikti šią informaciją:
 - nenaudojamas įrenginys turėtų būti visiškai išjungtas;
 - apie dvipusio kopijavimo ekonominę ir aplinkosauginę naudą;
 - apie saugų pakuotės, kasečių, dažomųjų miltelių, kitų dalių sutvarkymą ir saugojimą;
- pakuotė teisėtai pažymėta „Žaliojo taško“ ženklu.

Įrenginiai, kurie gali kopijuoti daugiau kaip 45 kopijas A4 formato lapų per minutę, privalo turėti automatinio dvipusio kopijavimo galimybę.

¹ Spausdintuvai, fakso aparatai, kopijuokliai

RAŠALAS IR DAŽOMIEJI MILTELIAI¹

Biuruose naudojama įranga – lazeriniai spausdintuvai, kopijavimo ar fakso aparatai – dažniausiai naudoja kasetes, užpildytas dažomaisiais milteliais. Pasibaigus dažomiesiems milteliams kasetė virsta atlieka, todėl vienas iš aplinkosauginių kriterijų, pasirenkant spausdintuvus, turėtų būti galimybė daug kartų užpildyti kasetes. Netinkamos pildyti kasetės, būgnai ir miltelių talpyklos turėtų būti perdirbamos ir taip būtų siekiama mažinti bendrą atliekų kiekį. Taip pat pasirenkant įrangą reikėtų atsižvelgti į sudedamųjų dalių kokybę, kad jos būtų nepavojingos aplinkai ir žmonių sveikatai.

Į pirkimo sąlygas siūlome įtraukti šiuos aplinkosauginius kriterijus:

- dažomuosiuose milteliuose neturi būti medžiagų, priskiriamų šioms rizikos frazėms: R40, R45, R49; R60, R61, R62, R63, R46, R68, R23, R24, R25, R48, R26, R27, R28, R39;
- sunkiųjų metalų švino, kadmio, gyvsidabrio ir chromo kiekiai neturi viršyti 100 ppm (miligramų kilogramui);
- keičiamų kasečių dalys turi būti pagamintos iš plastiko be chloro;
- produktų pakuotėje neturi būti naudojama PVC ar kitas plastikas, turintis chloro;
- galimybė antriniam panaudojimui, pakartotiniam užpildymui;
- pakartotinai naudojamose kasetėse turi būti ne mažiau kaip 75 proc. atnaujintos dažomųjų miltelių masės;
- lakieji organiniai junginiai negali sudaryti daugiau kaip 5 proc. rašalo svorio;
- gaminyje turi būti supakuotas į perdirbti tinkančio kartono pakuotę; arba
- gaminyje yra pažymėtas vienu iš ekologinių ženklų: **Europos Sąjungos „Gėlė“**, **Šiaurės šalių „Gulbė“** ar **Vokietijos „Mėlynasis angelas“** ar kitos šalies nepriklausomos atsakingos institucijos patvirtintu ekologiniu ženklu.²

¹ Spausdintuvų, fakso aparatų, kopijuoklių

² Pastaba. Šis kriterijus negali būti naudojamas vykdant viešuosius pirkimus.

INFORMACINIŲ TECHNOLOGIJŲ PRIEMONĖS¹

Aplinkos problemos, susiję su kompiuteriais, yra energijos vartojimas ir atliekų tvarkymas. Kompiuteriuose yra nemažai pavojingų medžiagų (degumą mažinančių priedų, švino), kurias būtina tinkamai sutvarkyti. Tinkamai elektros ir elektronikos atliekas tvarkyti įstaigas įpareigoja ir Lietuvos Respublikos Atliekų tvarkymo įstatymas (VŽ, 1998, Nr. 61-1726). Pagrindiniai aplinkosauginiai kriterijai pasirenkant informacinių technologijų priemones – tai taupus energijos vartojimas, konstrukcija (paprastas atnaujinti, išardyti), plastikas ir jo priedai, kurių sudėtyje nėra pavojingų medžiagų, taip pat sunkiųjų metalų, ir ergonomiškumas (triukšmo lygis, elektromagnetinė spinduliuotė).

Į pirkimo sąlygas siūlome įtraukti šiuos aplinkosauginius kriterijus:

- Gaminyje esančio plastiko sudėtyje neturi būti pavojingų medžiagų, pvz.: sunkiųjų metalų (švino, gyvsidabrio, kadmio, šešiavalenčio chromo), polibromintų bifenių (PBB) ar polibrominto difenilo eterių (PBDE).
- Gaminys turi atitikti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/95/EB „Dėl tam tikrų medžiagų naudojimo elektroninėje įrangoje apribojimo“ nustatytus reikalavimus:
- įrenginys teisėtai paženklintas „Energy Star“ ženklu;
- turi atitikti triukšmo lygio reikalavimus;
- mažiausiai viena plastikinė dalis, sverianti daugiau kaip 25 g, turi būti pagaminta iš perdirbto plastiko;
- plastikinės detalės (sveriančios daugiau kaip 10 g) turi būti pagamintos iš skirtingos rūšies plastiko ir lengvai išardomos, o prireikus, perdirbtos;
- įrenginyje turi būti įmanoma panaudoti perdirbtą kasetę;
- plastikinės detalės, sveriančios daugiau kaip 25 g, turi būti pagamintos be chloruotų polimerų;
- plastikinės detalės turi būti be priedų, kurie priskiriami šioms rizikos frazėms: R40, R45, R46, R48, R49, R60, R61, R62, R63;
- turi būti galimybė grąžinti gamintojui naudoti netinkamą įrangą;
- turi būti suteikta informacija apie grąžinimo gamintojui galimybes;
- gaminys arba jo dalys turi būti tinkami antriniam panaudojimui arba perdirbimui;
- pakavimo medžiagos turi atitikti aplinkos apsaugos reikalavimus (skirtingos medžiagos pakuotės dalys lengvai atskiriamos, dalis

¹ Kompiuteriai, vaizduokliai

kartoninės pakuotės iš perdirbtos žaliavos), o pakuotė pažymėta „Žaliojo taško“ ženklu.

Pirkdami kopijuoklius, spausdintuvus, informacinių technologijų įrangą rinkitės:

- Mažiau energijos naudojančią įrangą:

- Ekologiniu ženklu pažymėtą įrangą. Ji sunaudoja mažiau energijos, jų gamyboje ir pačiuose gaminiuose yra mažiau pavojingų medžiagų.

- **TCO ženklu** pažymėtą produkciją (**TCO'99**, **TCO'02**, **TCO'03** – kompiuterinei įrangai, vaizduokliams, spausdintuvams ir pan., **TCO'01** – mobiliams telefonams, **TCO'04** – biuro baldams (stalams ir kėdėms), **TCO'05** – nešiojamiesiems kompiuteriams). Tokia produkcija sunaudoja mažiau energijos, jų gamyboje ir pačiuose gaminiuose panaudota mažiau pavojingų medžiagų, skleidžiamas mažesnis elektromagnetinis laukas, ergonomiškas dizainas.

VALYMO PRIEMONĖS IR PASLAUGOS

Dažniausiai įmonės perka valymo paslaugas, todėl, pasirenkant šią paslaugą teikiančią įmonę, yra svarbu atsižvelgti, kaip ir kokius cheminius produktus ji naudoja, kaip organizuoja transporto paslaugas ir tvarko atliekas. Šias paslaugas turi teikti kvalifikuoti ir su aplinkosauginiais reikalavimais supažindinti darbuotojai.

Į pirkimo sąlygas rekomenduojame įtraukti šiuos aplinkosauginius kriterijus:

Įmonė privalo naudoti valymo priemones:

- be fosforo ir chloro junginių;
- koncentruotus produktus (jei toks pasirinkimas galimas);
- sudėtinės medžiagos lengvai skaidomos aerobinėmis ir anaerobinėmis sąlygomis;
- lakiųjų organinių junginių kiekis neturi viršyti 10 proc. medžiagos tūrio;
- kvapiosioms medžiagoms nenaudotini nitritų ir policikliniai muskuso junginiai; arba
- gaminys yra pažymėtas vienu iš ekologinių ženklų: **Europos Sąjungos „Gėlė“, Šiaurės šalų „Gulbė“ ar Vokietijos „Mėlynasis angelas“** ar kitos šalies nepriklausomos atsakingos institucijos patvirtintu ekologiniu ženklu¹.

Valymo paslaugos:

- paslaugos tiekėjas yra įdiegęs vandens ir energijos taupymo vidaus tvarką ir jos laikosi;
- naudoja ne mažiau kaip 50 proc. ekologiniais ženklais pažymėtų valymo priemonių;
- nėra sunaudojama daugiau kaip 140 mg cheminių medžiagų/kv. metrui išvalomo ploto per metus;
- paslaugos teikėjas yra įdiegęs aplinkos apsaugos vadybos sistemą (EMAS, ISO 14001 ar kt.).

APŠVIETIMO ĮRANGA IR ELEKTROS LEMPUTĖS

Naudojimas apšvietimo įranga ir aplinkos problemos susiję per energijos sunaudojimo efektyvumą, gyvsidabrio kiekį, gyvavimo laiką. Pavyzdžiui, fluorescencinės lempos, nors ir turi savo sudėtyje gyvsidabrio, tačiau jų suvartojamos energijos kiekis tam pačiam skleidžiamos šviesos intensyvumui yra 5-8 kartus mažesnis nei kaitrinių elektros lempučių, be to, jų gyvavimo trukmė yra gerokai ilgesnė. Taip pat gaminant fluorescencines lempas sunaudojama mažiau energijos.

Fluorescencinės lempos suvartojamas energijos kiekis yra 5-8 kartus mažesnis nei kaitrinių elektros lempučių

¹ Pastaba. Šis kriterijus negali būti naudojamas vykdant viešuosius pirkimus.

Į pirkimo sąlygas siūlome įtraukti šiuos aplinkosauginius kriterijus:

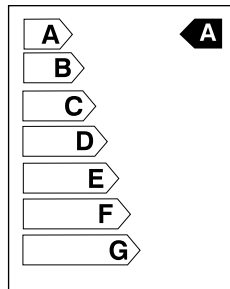
Ekonomiškos lempos

- atitinka A ar B energetinio efektyvumo klasę;
- minimali veikimo trukmė – 10 000 val.;
- gyvsidabrio lemposje gali būti ne daugiau kaip: 4 mg – lempoms, kurių degimo trukmė ne trumpesnė kaip 10 000 val., 6 mg – 15 000 val., 8 mg – 20 000 val., 10 mg – 20 000 val.;
- gaminio pakuotė turi būti iš perdirbti tinkančio kartono; arba
- gaminys yra pažymėtas vienu iš ekologinių ženklų: **Europos Sąjungos „Gėlė“, Šiaurės šalių „Gulbė“ ar Vokietijos „Mėlynasis angelas“** ar kitos šalies nepriklausomos atsakingos institucijos patvirtintu ekologiniu ženklu.¹

Neoninės lempos

- atitinka A energetinio efektyvumo klasę;

- vidutinė degimo trukmė – 12 500 val.;
- gyvsidabrio lemposje gali būti ne daugiau kaip: 5 mg – lempoms, kurių degimo trukmė nuo 10 000 iki 20 000 val., 8 mg – lempoms, kurių degimo trukmė daugiau kaip 20 000 val.;
- gaminio pakuotė turi būti iš perdirbti tinkančio kartono; arba

¹ Pastaba. Šis kriterijus negali būti naudojamas vykdant viešuosius pirkimus.

- gaminys yra pažymėtas vienu iš ekologinių ženklų: **Europos Sąjungos „Gėlė“, Šiaurės šalių „Gulbė“ ar Vokietijos „Mėlynasis angelas“** ar kitos šalies nepriklausomos atsakingos institucijos patvirtintu ekologiniu ženklu¹.

RENGINIŲ ORGANIZAVIMO PASLAUGOS

Šie aplinkosauginiai kriterijai yra glaudžiai susiję su prekių grupe „Kitos raštinės prekės“ bei „Viešbučių ir restoranų paslaugos“. Šią paslaugos grupę buvo nuspręsta išskirti kaip atskirą, nes dauguma įstaigų organizuodamos renginius naudoja specializuotų organizacijų paslaugomis, o renginiai vyksta nebūtinai viešbučiuose.

Į pirkimo sąlygas siūlome įtraukti šiuos aplinkosauginius kriterijus:

- renginiuose turi būti naudojamos raštinės prekės, atitinkančios aplinkos apsaugos kriterijus, išvardintus skyriuose „Popierius ir kitos raštinės prekės“;
- iš vieno svečio per renginį surenkama ne daugiau kaip 1 kg nerūšiuotų atliekų ženklavimas; arba
- gaminys yra pažymėtas vienu iš ekologinių ženklų: **Europos Sąjungos „Gėlė“, Šiaurės šalių „Gulbė“ ar Vokietijos „Mėlynasis angelas“** ar kitos šalies nepriklausomos atsakingos institucijos patvirtintu ekologiniu ženklu.²

- renginių organizatorius yra įdiegęs aplinkos apsaugos vadybos sistemą (EMAS, ISO 14001 ar kt.)

Siūlome atsižvelgti ar organizuojamo renginio metu bus surenkama ne daugiau kaip 1 kg nerūšiuotų atliekų vienam svečiui.

1 Pastaba. Šis kriterijus negali būti naudojamas vykdant viešuosius pirkimus.

2 Pastaba. Šis kriterijus negali būti naudojamas vykdant viešuosius pirkimus.

BALDAI, MEDIENOS GAMINIAI

Aplinkosauginiai kriterijai baldų ir medienos gaminiams taikomi atsižvelgiant į visą gaminio gyvavimo laikotarpį (visas gaminio gyvavimo laikotarpis – miško auginimo principai, gamybos metu naudotos medžiagos ir technologijos, galutinio gaminio naudojimo poveikis aplinkai ir žmogaus sveikatai, gaminio, virtusio atlieka poveikis aplinkai).

Į pirkimo sąlygas rekomenduojame įtraukti šiuos aplinkosauginius kriterijus:

- Baldai (jeigu jų sudėtyje yra 10 proc. ir daugiau medienos) ar kiti medienos gaminiai turi būti pagaminti iš medienos, kuri pateikta iš **FSC** ar **PEFC** sertifikatą turinčių miškų licencijuotos medienos. Licencija turi užtikrinti, kad mediena nėra gauta iš biologinei įvairovei ar socialiai svarbaus miško.
- Medienos ar apmušalų apdorojimui neturi būti naudojamos cheminės medžiagos, priskiriamos šioms rizikos frazėms: R23, R24, R25, R26, R27, R28, R42, R45, R46, R49, R40, R60, R 61, R62, R63.
- Bendras cheminių medžiagų, kurios klasifikuojamos kaip aplinkai pavojingos, kiekis baldų plokštėje neturi viršyti 0,5 g/kg.
- Cheminiuose produktuose, kurie naudojami apdirbant medieną ar plokštes, būtina išsiversti be halogeninių organinių junginių, be halogeninių organinių degumą mažinančių junginių, ftalatų, alkilfenolių, azidirino ir polizidirino, taip pat nenaudotini pigmentai ir kiti priedai, turintys švino, gyvsidabrio ar jo junginių, kadmio, chromo IV. Aromatiniai tirpikliai neturi viršyti 1 proc. cheminės medžiagos kiekio.
- Būtina galimybė atskirti metalą nuo kitų medžiagų, nenaudojant specialios įrangos.
- Ne mažiau kaip 20 proc. balduose naudojamo metalo turi būti pakartotinai perdirbtas metalas.
- Turi būti galima plastiko detales atskirti nuo kitų medžiagų, nenaudojant specialios įrangos. Plastiko sudėtyje neturi būti švino, kadmio, gyvsidabrio ar jų junginių, taip pat organinių alavo junginių bei halogeninių organinių junginių, ftalatų.

Rinkitės **FSC ženklų** pažymėtus baldus arba baldus, pagamintus iš **PEFC ženklų** pažymėtos medienos. Jie gaminami iš medienos, išaugintos tinkamai tvarkomuose miškuose (laikantis teisinių reikalavimų, saugant biologinę įvairovę, natūralius miškus, nealinant dirvos, plynai neiškertant miško, jį atsodinant ir kt.).

VIEŠBUČIŲ IR RESTORANŲ PASLAUGOS

Aplinkosauginiai reikalavimai viešbučių ir restoranų paslaugoms dažniausiai susiję su viešbučio vidaus politika ir valdymu, apimančiu personalo valdymą, tinkamą paslaugų teikimą, atsižvelgiant į viešbučio ar restorano aplinkos politikos aspektus. Tai susiję su išteklių tausojimu, naudojamų produktų pakeitimu į mažiau aplinkai kenksmingus, atliekų mažinimą ir rūšiavimą.

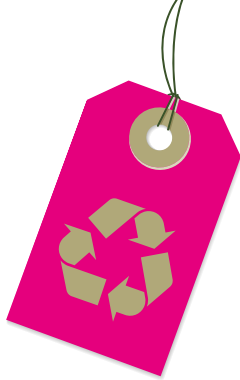
Į pirkimo sąlygas rekomenduojame įtraukti šiuos aplinkosauginius kriterijus:

- Ne mažiau kaip 5 proc. naudojamos elektros energijos turi būti pagaminta iš atsinaujinančių energijos šaltinių (šį kriterijų patartina taikyti, kai Lietuvoje atsiras galimybė pirkti elektros energiją, pagamintą iš atsinaujinančių šaltinių).
- Šildymui naudojant vietos katilinę, nenaudoti anglies ar krosnių kuro, turinčio daugiau kaip 0,2 proc. sieros.
- Oro kondicionieriai turi būti ne žemesnės kaip B energijos klasės.
- Išorinių sienų šiluminė varža R turi būti ne mažesnė kaip 3,5 m² K/W (norma – 3 m² K/W).
- Denginio (stogo) šiluminė varža R turi būti ne mažesnė kaip 4,5 m² K/W (norma – 4 m² K/W).
- Jeigu nėra sistemos, kuri išjungtų kondicionavimo ar šildymo sistemą atidarius langus, klientams turi būti aiškiai nurodyta neatidarinėti langų, jeigu kondicionavimo ar šildymo sistema yra įjungta.
- Jeigu nėra automatinės apšvietimo įjungimo ir išjungimo sistemos, svečiams turi būti aiškiai nurodyta nepalikti įjungtos šviesos ar kitų elektros prietaisų.
- Dušo vandens suvartojimas neturi viršyti 12 litrų per minutę, taip pat svečiams turi būti primenama apie vandens tausoją ir paprašyta informuoti viešbučio ar restorano personalą apie pastebėtą vandens nutekėjimą. Viešbučio, restorano personalas privalo reguliariai tikrinti visus vandens padavimo taškus, kad išvengtų vandens eikvojimo.
- Apšvietimui būtina naudoti lempas, kurių kriterijai aprašyti „Apšvietimo įranga ir elektros lemputės“ skyriuje.
- Svečius būtina supažindinti su aplinkosaugine viešbučio politika.
- Rankšluosčius reikia keisti du kartus per savaitę arba svečiui paprašius.
- Visus viešbučio augalus, įskaitant esančius kieme, būtina laistyti ryte prieš kaitrą arba saulei nusileidus.
- Svečius reikia informuoti apie būtinybę rūšiuoti atliekas, taip pat sudaryti galimybę rūšiuoti atliekas, įskaitant ir pavojingas.
- Šampūnas ir muilas svečiams turi būti pateikiami daugkartinio naudojimo pakuotėse; restoranuose neturi būti naudojami vienkartiniai indai, o pienas, cukrus neteiktinas mažose, vienos porcijos dydžio pakuotėse.

Ne mažiau kaip 20 proc. balduose naudojamo metalo turi būti pakartotinai perdirbtas metalas.

Atliekų mažinimo priemonės

Pirmasis žingsnis įmonėje atliekų mažinimo link – **įmonės vadovybės pritarimas** tokiems planams. Jeigu įmonė yra tvirtai apsisprendusi vykdyti atliekų mažinimo politiką, įmonės vadovybė turėtų tai aiškiai ir tvirtai perteikti visiems savo darbuotojams ir nuolat juos informuoti apie šios politikos įgyvendinimą. Vadovybė pati turėtų imtis atliekų mažinimo iniciatyvos ir tai parodyti įstaigos darbuotojams.

Jeigu reikia, sudarykite **darbo grupę** ir siekite, kad ši grupė turėtų atitinkamus įgaliojimus. Jeigu tokia grupė bus sudaryta, joje turėtų dalyvauti vadovybės, tiekėjų, aplinkos apsaugos, finansų skyriaus ar departamento atstovai. Būtų naudinga į darbo grupę pakviesti pagrindinius tiekėjus, kad jie rūpintųsi pateikti aplinkai palankesnius produktus.

Plėtokite **atliekų mažinimo įmonėje planą**. Šiame plane turi būti išnagrinėti įmonėje susidaranti atliekų srautai, jų kiekiai ir kilmė. Tam reikės numatyti atliekų apskaitos principus. Pasirinkite jums tinkamus prioritetus, nuspręskite kokių atliekų grupių mažinimas bus prioritetinis, išnagrinėkite jų mažinimo galimybes.

KELIOS GALIMYBĖS ATLIEKŲ KIEKIAMS MAŽINTI

Atliekos yra ne tik tai, ką išmetame į šiukšlių dėžę. Reikia įvertinti visą produkto gyvavimo ciklą: nuo gamtos išteklių išgavimo, transportavimo, gamybos, naudojimo ir galų gale vartojimo į atliekas. Atliekų kiekius galima ženkliai sumažinti juos pakartotinai panaudojus arba renkant produktus su mažesne pakuote ir be nereikalingų priedų, nes jie vis vien turės būti perdirbti ar pateks į sąvartynus.

Venkite naudoti **pavojingus produktus**. Prekybos atstovai jau gali pasiūlyti produktų, turinčių kuo mažiau pavojingų medžiagų arba visai be jų. Geriausia naudoti produktus, pažymėtus sertifikuotais ekologiniais ženklais: **ES „Gėlė“, Šiaurės šalių „Gulbė“, Vokietijos „Mėlynasis angelas“** ir kt. Pavojingus produktus naudokite tokiomis koncentracijomis ir būdais, kaip nurodo gamintojas.

Mažinkite **pakuočių atliekas**. Pakuočių atliekos atsiranda įsigyjant produktus ar pakuojant savo produkciją. Neretai produktai yra papildomai pakuojami, nors tai nėra būtina produktui apsaugoti nuo mechaninių pažeidimų ar netinkamų laikymo sąlygų. Paprašykite savo tiekėjų, kad jie atsisakytų nebūtinos pakuotės. Jeigu visgi pakuotė yra neišvengiama, pasirūpinkite ar įspėkite savo tiekėją, kad ji būtų lengvai perdirbama ar panaudojama daug kartų. Pakuočių mažinimas - tai viena iš lengviausiai įmonėje įgyvendinamų priemonių.

Mažinkite biuro atliekas. Pagrindinės biuro atliekos yra popieriaus atliekos. Venkite spausdinti menkavertę medžiagą, trumpas žinutes, nesvarbius laiškus ir pan. Vidaus ir kitus neformalius dokumentus, jeigu tik įmanoma, spausdinkite ant abiejų popieriaus lapo pusių. Supažindinkite biuro darbuotojus su dvipusio

spausdinimo galimybe ir atvejais. Atsisakykite nereikalingų publikacijų ir kitų leidinių. Įstaigos marketingo medžiagą spausdinkite tiksliai žinodami adresatų skaičių, venkite tokios produkcijos perviršio. Jeigu galite, atsisakykite titulinio faksogramos lapo. Įsitikinkite, kad fakso aparatas nespausdina nereikalingų ataskaitų. Spausdindami ataskaitas ar protokolus naudokite viengubą tarpą tarp eilučių ir sumažinkite paraštes. Prieš pradėdami spausdinti, įsitikinkite, kad nėra pradėtas naujas puslapis su labai mažai teksto. Kaupkite popierių, kur tekstas yra išspausdintas tik vienoje lapo pusėje, pakartotinai panaudokite jį spausdindami juodraščius ar nesvarbius dokumentus. Tačiau prieš tai informuokite darbuotojus, kaip turi būti tvarkomi įstaigos konfidencialūs dokumentai, kad jie nepatektų tretiesiems asmenims. Pakartotinai panaudokite vokus, ypač siųsdami informaciją įstaigos viduje. Pakartotinai panaudokite popierinius aplankus dokumentams. Įsigykite juodraštinio popieriaus laikymo konteinerius ir informuokite atliekų tvarkytojus, kai jo susikaupia reikiamas kiekis. Jeigu įstaiga maža, tokių konteinerių pastatymą koordinuokite su kitomis įstaigomis. Sudarydami sutartis su valymo paslaugas teikiančia įmone, iškelkite sąlygą, kad įstaigoje išrūšiuotos atliekos būtų pristatomos į tam skirtus konteinerius ar perduodamos atliekų tvarkytojui.

Naudokite perdirbtą popierių, rašomasis popierius gali būti perdirbtas net penkis kartus! Šiuolaikinės technologijos leidžia pagaminti aukštos kokybės popierių, pridedant pakartotinai panaudojamo pluošto. Naudodami perdirbtą popierių skatinsite jo gamybą bei tausosite gamtos išteklius.

Mažinkite kitas **biuro atliekas**. Pakartotinai naudokite popieriaus sąvaržas. Rinkite spausdintuvų kasetes, kad būtų galima jas vėl užpildyti. Savo organizuojamuose renginiuose paprašykite, kad dalyviai, renginiui pasibaigus, gražintų vardų korteles, kad panaudotumėte jas kituose savo renginiuose.

Žodynėlis

Būvio ciklas – tai požiūris, kad gaminio poveikis aplinkai vyksta nuo jo fizinio radimosi iki išnykimo. Į produkto būvio ciklą įeina žaliavų paruošimas, energijos pagaminimas, transportavimas, produkto gamyba, pakuotė, paskirstymas, vartojimas ir atliekų tvarkymas. Tokiu požiūriu siekiama, kad poveikio aplinkai sumažinimas vienoje būvio ciklo stadijoje nepadidintų poveikio aplinkai kitoje stadijoje (www.apini.lt).

Darnus vystymasis – pagrindinė ilgalaikė visuomenės raidos ideologija. Pagrindinės darnaus vystymosi nuostatos buvo suformuluotos pasaulio viršūnių susitikime Rio de Žaneire 1992 metais. Darnaus vystymosi koncepcijos pagrindą sudaro trys lygiaverčiai komponentai – aplinkosauga, ekonominis ir socialinis vystymasis. Rio de Žaneire priimta darnaus vystymosi įgyvendinimo veiksmų programa – „Darbotvarkė 21“. Priimtoje deklaracijoje nurodyti pagrindiniai darnaus vystymosi principai (www.am.lt).

Ekologinis ženklavimas – tai tų gaminių ar paslaugų, kurie yra mažiau žalingi aplinkai ir žmonių sveikatai nei kiti tos pačios grupės produktai, sertifikavimas.

Ftalatai (pvz., dietilheksilftalatai (DEHP)) – tai viena plačiausiai naudojamų aplinkai ir žmogui pavojingų junginių grupė. Jie kaip priedas naudojami minkštuose plastikuose, ypač PVC, kad suminkštintų juos, pvz.: PVC grindų dangoje, sienų apmušaluose, neperšlampamu sluoksniu padengtose palapinėse, lietaučiuose, brezente, dažuose, kosmetikoje. Ftalatų yra ir minkštuose plastikiniuose vaikų žaisluose. Ftalatai neigiamai veikia vyrų reprodukcinę sistemą, kenkia kepenims, trikdo medžiagų apykaitą, silpnina imuninę sistemą, vaikams gali sukelti astmą.

Rizikos frazės – tai vienas dažniausiai naudojamų būdų klasifikuoti chemines medžiagas ir preparatus. Rizikos frazės, pažymėtos R raide prasidedančia skaičių seka ir nurodančios atskirų rizikos veiksnių pobūdį, pvz., R12 – ypač degi, R45 - gali sukelti vėžį. Rizikos frazių sąrašą galime rasti šioje tinklavietėje: www.infochema.lt

Žaliasis pirkimas – tai toks viešasis pirkimas, kai perkančioji organizacija įtraukia vieną ar kelis aplinkosaugos kriterijus į viešojo pirkimo sąlygas, pasirenka prekes, paslaugas ir darbus (t.y. produktus) ne tik pagal jų kainą ir kokybę, bet ir daromą mažesnę žalingą poveikį aplinkai vienoje, keliose ar visose produkto būvio fazėse. Taip skatinama kurti kuo daugiau aplinkai palankių produktų.

Naudotos literatūros sąrašas

Roger Pierrard (2004). The European Relief Potential of Green Public Procurement: Methodology and Results (30 July, 2007), www.web.fu-berlin.de/ffu/akumwelt/bc2003/proceedings/502%20-%20516%20pierrard.pdf

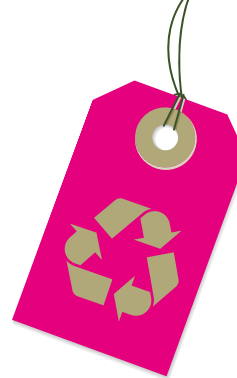
Green Purchasing Criteria, Austria (30 July, 2007) www.ifz.tugraz.at/oekoinkauf/index_en.php

European Commission Website (30 July, 2007), www.c.europa.eu/environment/gpp/guideline_en.htm

CARPE guide for responsible procurement, Brussels (30 July, 2007), www.european-fair-trade-association.org/FairProcura/Doc/Brochures/CARPE_guide_to_responsible_procurement_secondedition.pdf

Green Public Procurement in Europe (2005), Virage, the Netherlands et al., (30 July, 2007), www.ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/Stateofplaysurvey2005_en.pdf

Žalieji pirkimai. Vilnius 2007

Išleido VšĮ „Europos namai“, Naugarduko g. 72, 03203 Vilnius
Tel. (8 5) 269 1020, el. paštas eurohouse@eurohouse.lt,
www.eurohouse.lt/zaliejipirkimai

Spausdino UAB „Didmena“, Pramonės pr. 14A, 51188 Kaunas
Tiražas 1000 egz.

Leidiny parengtas pagal projektą „Žaliųjų“ pirkimų, atliekų vengimo bei rūšiavimo suvokimas ir skatinimas viešajame ir verslo sektoriuose“. Projektą remia Lietuvos Respublika, iš dalies finansuoja Europos Sąjunga. Autoriai atsako už leidinio turinį, kuris jokiais aplinkybėmis negali būti laikomas Europos Sąjungos pozicija.